

REZOLUCIJA STUDENTSKIH DEMONSTRACIJA

3. juna 1968.

Studenti su u toku jučerašnjeg i današnjeg dana, između ostalog, izrazili neslaganje sa sledećim pojavama u našem društvu i postavili sledeće zahteve:

1) Smatramo da je osnovni problem pojava socijalne nejednakosti u nas. U vezi s tim zahtevamo:

- doslednu raspodelu prema radu,
- energičnu akciju protiv bogaćenja na nesocijalistički način,
- zahtevamo da socijalna struktura studenata predstavlja odraz društvene strukture,
- zahtevamo ukidanje svih privilegija kojih ima u našem društvu.

2) Veliki broj nezaposlenih je takođe jedan od uzroka gneva studenata. Zato zahtevamo:

- ukidanje honorarnog rada,
- smanjivanje rukovodećeg kadra bez adekvatnih kvalifikacija i zapošljavanje mladih stručnjaka na njihova mesta,
- brže sprovođenje Zakona o obaveznom pripravničkom stažu i stimulaciju mladih stručnjaka da bi se sprečio njihov odlazak u inostranstvo.

- 3) Postojanje jakih birokratskih snaga u našem društvu zahteva:
- demokratizaciju svih društveno-političkih organizacija a posebno Saveza komunista,
 - demokratizaciju svih sredstava informisanja i formiranja javnog mnjenja,
 - slobodu zbora i demonstracija.

4) Studenti su posebno ogorčeni sa stanjem na našim univerzitetima. Stoga se zahteva:

- poboljšanje materijalnog položaja univerziteta,
- ravnopravno učestvovanje studenata u svim forumima gde se rešavaju bitni problemi društva, a pre svega pitanja direktno ili indirektno vezana za studente,
- osuđujemo pojavu klanova i monopola na pojedinim katedrama i zahtevamo oštru borbu protiv istih,
- zahtevamo potpunu i demokratsku reizbornost celokupnog nastavnog osoblja,
- zahtevamo slobodan upis studenata.

Akcioni komitet demonstiranata i
zbor studenata
u Studentskom gradu

SAOPŠTENJE PREDSEDNIŠTVA KONFERENCIJE SAVEZA
STUDENATA JUGOSLAVIJE POVODOM DOGAĐAJA NA
BEOGRADSKOM UNIVERZITETU

Predsedništvo Konferencije SSJ na svom sastanku održanom 4. VI 1968. godine u Beogradu razmotrilo je situaciju nastalu poslednjim događajima na Beogradskom univerzitetu i donosi sledeće zaključke:

1. Predsedništvo Konferencije SSJ podržava i usvaja progresivne i opravdane zahteve studenata Beogradskog univerziteta koji se odnose na:

— demokratizaciju u svim oblastima društvenog života i borbu za dalje dosledno razvijanje samoupravljanja kao i energično suprotstavljanje još uvek prisutnim birokratskim tendencijama;

— smanjivanje postojećih velikih socijalnih nejednakosti koje se zaklanjaju iza principa nagrađivanja prema radu, a nisu na njemu zasnovane;

— ukidanje svih privilegija u našem društvu i bogaćenja na nesocijalistički način;

— bitno popravljavanje socijalne strukture studenata i njeno dovođenje u sklad sa postojećom strukturom društva;

— efikasno i hitno rešavanje problema nezaposlenosti i posebno zapošljavanja stručnjaka, jer je to uslov bržeg sprovođenja mera privredne i društvene reforme;

— reformu univerziteta i razvijanja stvarnih samoupravnih odnosa na njemu;

— ravnopravno učešće studenata u svim procesima i instancama društvenog odlučivanja o sopstvenom položaju i statusu na univerzitetu i društvu;

— radikalno poboljšanje materijalnog položaja univerziteta i studenata.

To su pitanja i stavovi koje je Savez studenata Jugoslavije do sada isticao i koji su sadržani u dokumentima Osme konferencije Saveza studenata Jugoslavije.

Ubeđeni smo da oni izražavaju stvarni interes ogromnog broja studenata i da su sasvim u duhu programa SKJ i Ustava SFRJ. Ovi zahtevi su u okviru političke i društvene akcije svih progresivnih društvenih snaga na čelu sa SKJ i drugom Titom i zahtevamo njihovo dosledno sprovođenje.

2. Istovremeno osuđujemo sve one pojedinačne pokušaje da se demonstracije stave nasuprot političkoj akciji SK, pokušaje da se istaknu zahtevi suprotni osnovnim ciljevima društvene i privredne reforme, bez obzira sa koje strane dolazili i odlučno se suprotstavljamo svim pokušajima infiltriranja koji teže za tim da se zloupotrebe ovi opravdani zahtevi studenata

3. Izzetno ogorčeni, osuđujemo neshvatljivo brutalne postupke milicije i energično smo za to da se istraga hitno sprovede i zahtevamo da svi odgovorni za takve postupke povuku odgovarajuće konsekvence.

4. Zameramo jednom delu štampe i drugim sredstvima informisanja koji su prvog dana javnost nedovoljno tačno informisali o događajima na Beogradskom univerzitetu, jer se nisu upustili u sagledavanje stvarnih uzroka i pravog karaktera tih događaja, a zadržali se samo na povodu i spoljašnjem opisu događaja.

5. Da bi se usvojeni zahtevi uspešno ostvarili potrebno je raditi na stvaranju takve atmosfere koja će obezbediti normalan dijalog i otvoriti tokove efikasnog samoupravnog i društvenog dogovaranja i rešavanja.

U tom cilju Predsedništvo Konferencije (Saveza studenata Jugoslavije) će hitno izraditi konkretan akciono-politički program kako bi borba za realizaciju postavljenih zahteva bila što uspešnija.

PREDSEDNIŠTVO KONFERENCIJE
SAVEZA STUDENATA JUGOSLAVIJE

Isto, 114—115.

SAOPŠTENJE PREDSEDNIŠTVA I IZVRŠNOG KOMITETA
CK SK SRBIJE

„Predsedništvo i Izvršni komitet Centralnog komiteta Saveza komunista Srbije održali su sinoć sednicu i razmotrili uzroke, sadašnje i moguće posledice studentskih demonstracija koje su 2. i 3. juna održane u Beogradu. Na sednici su podržani zahtevi studenata za uspešnijim i bržim rešavanjem njihovih materijalnih problema, kao i problema Univerziteta. Potpuno su opravdani zahtevi za reformom nastave i organizacije Univerziteta, za punim i aktivnim učešćem studenata u samoupravljanju na Univerzitetu. Većina tih zahteva isticana je i ranije u Savezu studenata, posebno na Univerzitetskoj skupštini Saveza studenata Beogradskog univerziteta i bila je prihvaćena od strane predstavnika Skupštine i Izvršnog veća SR Srbije.

U studentskim redovima već duže se s razlogom ističu akutni problemi zapošljavanja. Savez komunista se od početka reforme jasno deklarirao i borio za stav da nema uspešnog ostvarenja reforme bez otvaranja vrata privrednih organizacija stručnjacima. Međutim, rezultati te borbe nisu zadovoljavajući. Predsedništvo i Izvršni komitet CK SK Srbije pozivaju komuniste u radnim organizacijama da povedu energičnu akciju za zapošljavanje i odgovarajući raspored mladih stručnjaka. Sastavni deo te akcije mora biti donošenje republičkog zakona i drugih propisa koji će potpomoći ostvarenje politike zapošljavanja.

U isto vreme, Predsedništvo i Izvršni komitet CK SK Srbije odlučno stoje na stanovištu da se ova otvorena pitanja mogu rešavati samo demokratskim putem, a ne neredima i pritiscima. Takav metod utirao bi put stanju koje bi objektivno zaustavilo kurs daljes demokratskog i samoupravnog razvoja našeg društva.

Podržavajući pozitivne zahteve studenata, Predsedništvo i Izvršni komitet CK SK Srbije sa punom odgovornošću ističu da u našoj složenj ekonomskoj i političkoj situaciji deluju i snage kojima nije u interesu razvitak socijalističke demokratije, samoupravljanja i ravnopravnost naroda. One pokušavaju da iskoriste progresivan politički pokret studenata i da ga usmere prema svojim ciljevima. Komunisti, a posebno oni na Univerzitetu, imaju zajedno sa čitavim Savezom komunista Srbije ogromnu odgovornost da događaji ne dobiju tok koji bi velike napore komunista Srbije za dosledan razvitak demokratskih odnosa i ravnopravnost naroda, naročito u periodu posle Četvrtog plenuma CK SKJ, usporio i ugrozio. Studenti Beogradskog univerziteta slu-

žili su uvek interesima stvarne demokratije i progresa Uvereni smo da su oni i danas svesni svoje pune odgovornosti."

Isto, 73—74.

SAOPŠTENJE IZVRŠNOG VEĆA

„Večeras je Izvršno veće Srbije, pod predsedništvom Đurice Jojića. razgovaralo sa predstavnicima Akcionog komiteta studentskih demonstracija i raspravljalo o njihovim zahtevima. U razgovoru su učestvovali članovi Saveta Beogradskog univerziteta i drugovi Miloš Minić, Rista Antunović i Dragi Stamenković.

Konstatujući u principu punu podudarnost širokih političkih zahteva studenata sa osnovnim postulatima našeg samoupravnog društva. Izvršno veće je dosledno razmotrilo one zahteve koji se neposredno odnose na pitanje društvenog i materijalnog statusa studenata i Univerziteta. Pošto je niz odluka i rešenja za ta pitanja još ranije pripremljeno od strane odgovarajućih organa, Izvršno veće se obavezalo da ih na narednoj sednici razmotri u zajednici sa predstavnicima studenata i Univerziteta.

Izražavajući žaljenje zbog dosadašnjih sukoba studenata i Narodne milicije, i Izvršno veće i Akcioni odbor su formirali zajedničku komisiju koja će ispitati okolnosti pod kojima je do toga došlo i utvrditi odgovornosti zbog eventualnih prekoračenja zakonskih ovlašćenja."

Borba, 4. jun 1968.

ZAKLJUCCI SAVETA BEOGRADSKOG UNIVERZITETA

Na osnovu izveštaja o događajima na Beogradskom univerzitetu od 2. do 10. juna, Univerzitetski savet je usvojio zaključke. U njima se, pored ostalog, na početku kaže da je prošireni Univerzitetski savet sa dekanima svih fakulteta, rektorom Umetničke akademije i predsednikom Univerzitetskog odbora Saveza studenata, poznavajući uzroke nezadovoljstva studenata i njihove zahteve, doneo jednoglasnu odluku da pruži studentima punu podršku u njihovim opravdanim zahtevima i zauzeo stav, da su pitanja koja su pokrenuta od strane studenata osnovna pitanja daljeg razvitka našeg samoupravnog društva, i da ih treba hitno rešavati i da rešenja treba tražiti kroz slobodnu demokratsku diskusiju u predstavničkim telima, samoupravnim organima i u odgovarajućim društveno-političkim organizacijama i forumima. Istovremeno je pozvao studente da svoju aktivnost organizuju u okvirima fakultetskih i univerzitetskih ustanova.

Pošto se napominje da je ta aktivnost dobila oblike organizovanih skupova i sastanaka u okvirima fakulteta, u zaključcima se kaže:

— Univerzitetski savet sa dekanima svih fakulteta a u zajednici sa svim društveno-političkim organizacijama Univerzitetski komitet SKS, Univerzitetski odbor Saveza studenata i Udruženje univerzitetskih nastavnika i ostalih naučnih radnika SRS — delovao je od samog početka, i u svim akcijama, doprinoseći u određenoj meri nalaženju najceľishodnijih rešenja. U toku čitavog perioda ova tela su zasedala skoro neprekidno, koordinirajući rad čitavog Univerziteta sa predstavnicima

Izvršnog veća i Predsedništvom Skupštine SR Srbije kao i sa Predsedništvom i Izvršnim komitetom CK SKS. Međutim, nastojanja da se ostvari takva saradnja i sa Predsedništvom Gradske skupštine i Sekretarijatom Gradskog komiteta SKS nije dala zadovoljavajuće rezultate. Još u toku same akcije Izvršno veće i Predsedništvo Skupštine SR Srbije počeli su sa preduzimanjem mera za nalaženje rešenja za istaknute probleme i postavljene zahteve

U zaključcima se izražava žaljenje što je u jednom delu javnosti i štampe bilo pokušaja da se akciji studenata, kao i Univerzitetu pripiše smisao i smer suprotno razvoju našeg samoupravnog socijalističkog društva. U tom smislu prenaglašavani su, uopštavani i precejnjeni pojedinačni istupi i govori na zborovima po fakultetima uz pokušaj da se poistovete sa celom akcijom i da se akciji da karakter skretanja sa linije SKJ. Svi takvi pokušaji našem samoupravnom socijalističkom sistemu tuđih shvatanja, bili su najenergičnije odbacivani od ogromne većine učesnika zborova po fakultetima.

Izražava se, takođe, žaljenje i energično protestuje što je u toku ovih događaja upotrebljena, bez potrebe, brutalna fizička sila za suzbijanje pokrenute akcije, jer to ne odgovara načelima našeg demokratskog socijalizma. U vezi sa tim ostao je dalje nerešen jedan od osnovnih zahteva na kome insistiraju i dalje uporno svi studenti i nastavnici, kao i Univerzitetski savet i skup dekana, da se obavezno pozovu na političku odgovornost oni koji su krivi za donošenje odluke o onako brutalnom postupanju milicije prema studentima.

— Citava akcija Univerziteta bila je progresivna. Ona je u skladu sa Ustavom SFRJ i Programom SKJ a nalazi se i na platformi samoupravljanja, privredne i društvene reforme. Njeni osnovni zahtevi dobili su punu podršku u rečima druga Tita i zvaničnim dokumentima, objavljenim još u toku događaja od Predsedništva i Izvršnog komiteta CK SKS. Istovremeno, Savet je osudio pokušaje delovanja malobrojnih elemenata tuđih našem samoupravljačkom sistemu.

Izražena je duboka zahvalnost predsedniku Titu za govor održan na Televiziji 9. VI 1968. godine koji je naišao na jednodušno oduševljeni prijem na svim fakultetima, akademijama i Univerzitetu kao celini. Taj govor služiće kao putokaz za rešavanje nagomilanih problema u našem društvenom sistemu, a nama na Univerzitetu će predstavljati osnov i putokaz u daljem radu na unapređenju našeg samoupravnog socijalističkog društva.

— Univerzitetski savet i svi ostali samoupravni organi na fakultetima treba da učine posebne napore i preduzmu sve neophodno da se Smernice u kojima su našli mesto i problemi istaknuti u Akcionom programu, kako šireg društveno-političkog tako i neposredno univerzitetetskog značaja, kao i ranije postavljeni predlozi i zahtevi Univerziteta, što pre i što potpunije sprovedu u delo, Univerzitetski savet će, u svom daljem radu, postaviti program svojih prioritetnih zadataka.

— Sva naša sadašnja dalja nastojanja imaju jasan putokaz u Smernicama Predsedništva i IK CK SKJ i u govoru druga Tita za čije sprovođenje se Univerzitet beskompromisno bori — kaže se na kraju zaključaka.

SAOPŠTENJE PREDSEDNIŠTVA SAVEZA STUDENATA JUGOSLAVIJE

Na svojoj sednici od 12. juna 1968. godine, Predsedništvo Saveza studenata Jugoslavije razmatralo je ciljeve, karakter i političku aktivnost studentskog pokreta na svim jugoslovenskim univerzitetima i visokoškolskim ustanovama i usvojilo sledeće stavove:

Predsedništvo Saveza studenata Jugoslavije pozdravlja reči druga Tita, upućene studentima i svim radnim ljudima naše zemlje, koji je i ovog puta pokazao da je na visini istorijskog trenutka i da razume i podržava progresivna stremjenja mlade generacije. Mi smo uvereni da će radnička kfasa, studenti i omladina i sve progresivne demokratske snage našeg društva, predvođeni drugom Titom i SKJ, krenuti u odlučnu borbu da njegove reči pretvore u delo i akciju, u revolucionarni čin i time otvore novu epohu naše socijalističke revolucije. Studenti Jugoslavije neposredno podržavaju druga Tita i odlučni su da očuvaju i izgrađuju permanentni kritički stav prema postojećem i da u daljoj borbi razotkriju i doprinesu rušenju reakcionarnih i birokratskih snaga koje naš socijalistički razvitak neminovno uklanja sa istorijske pozornice.

Osnovni uzroci široke politizacije jugoslovenskih studenata i stvaranja progresivnog i demokratskog pokreta na novim osnovama sadržani su u postojanju otvorenih pitanja našeg socijalističkog razvitka, svesti i određenim nesocijalističkim pojavama u nas, i potreba borbe za dosledno razvijanje samoupravljanja i ostvarenje mera i ciljeva društveno-ekonomske reforme kao i u odlučnom htenju da se u tu borbu uključe.

Tome je doprinelo i nezadovoljstvo studenata zbog sporosti i nedoslednosti u rešavanju tih otvorenih pitanja kao i imobilnosti postojećih društvenih institucija u njihovom bržem rešavanju.

Osnovna karakteristika proteklih događaja je prevazilaženje uskih okvira univerziteta i izlaženje na najširi plan društvenih zbivanja. Borba za brže otklanjanje jako izraženih socijalnih nejednakosti zasnovanih na monopolu i privilegijama, za dosledno primenjivanje socijalističkog principa raspodele prema radu i rezultatima rada, protiv sticanja imovine na nesocijalistički način, za ostvarivanje ustavnog principa prava na rad, za brži razvoj samoupravljanja i otklanjanja birokratskih snaga koje koče razvitak naše društvene zajednice, protiv pokušaja dezintegracije društvene svojine, protiv tendencije izrođavanja ličnog rada u kapitalisanje pojedinaca i grupa predstavlja suštinu i osnovni sadržaj naše akcije i integralno uključivanje studenata -i univerziteta u celokupni društveni i politički proces.

Ujedno ta borba je okrenuta ka radikalnoj reformi celokupnog sistema obrazovanja i posebno univerziteta.

Studenti Jugoslavije su-uvereni da se socijalistički interesi radničke klase i svih progresivnih snaga naše zemlje mogu ostvariti jedino puteni neposrednog i doslednog razvijanja samoupravljanja, neposrednom borbom za ciljeve društvene i privredne reforme, koji su ona društvena realnost u kojoj otkrivamo i ukidamo birokratske i etatističke snage.

Smatramo da su istorijski interesi radničke klase istovetni sa progresivnim htenjima studenata Jugoslavije, kojima je bitka za socijalizam istovremeno i bitka za čoveka.

Bitna obeležja studentskog pokreta ogledaju se u njegovom dubokom humanističkom opredeljenju, širokoj demokratskoj osnovi, pri-

hvatanju osnovnih zadataka sadašnjeg društvenog trenutka i spremnost za doslednu borbu za ostvarivanje Programa SKJ i Ustava SFRJ.

Predsedništvo Saveza studenata Jugoslavije smatra da je tokom protekle nedelje došlo do jače polarizacije progresivnih i demokratskih snaga, s jedne, i reakcionarnih i birokratskih snaga, s druge strane, protiv kojih je od samog početka bio uperen pokret studenata, nastavnika i radnika Beogradskog univerziteta. Svi komunisti univerziteta borili su se i bore se rame uz rame sa ostalim studentima i profesorima za progresivne i demokratske ciljeve izražene u akcionom programu.

Studenti i nastavnici na Beogradskom univerzitetu opredelili su se u svojoj borbi za odlučnu akciju i saradnju sa svim progresivnim i demokratskim snagama u našem društvu, za demokratski dijalog, a protiv upotrebe metoda pritiska. Takođe nisu dozvolili da se u njihove redove uvuku oni elementi kojima su strani ciljevi borbe Saveza komunista i ovog pokreta, nego su u biti očuvali i razvili svoju osnovnu progresivnu orijentaciju.

Vodeći beogradski listovi, Tanjug, radio i televizija u velikoj meri su doprineli širenju dezinformacija i neistina o akcijama, zahtevima i ciljevima studenata i nastavnika Beogradskog univerziteta. Predsedništvo SSJ najoštrije osuđuje ovakve postupke centara masovnih komunikacija koji predstavljaju tešku povredu principa odgovornosti, objektivnosti i javnosti na kojima treba da počiva demokratski proces u našem društvu.

Predsedništvo Saveza studenata Jugoslavije će pristupiti stvaranju ikciono-političkog programa. Osnovu ovog programa predstavljaće politička aktivnost u proteklom periodu u svim univerzitetkim i visokoškolskim centrima. (Tanjug).¹
'sto, 357—359.

¹ Proleće 1968. došlo je u znaku previranja. Studentski nemiri („majska revolucija“) zahvatili su Pariz i njegovo „visokoškolsko srce“ — Sorbonu. KP Francuske osudila je „levičarske avantmiste“ koji nastoje da studente „odvoje 3d radnika i ostalog stanovništva“. Pobunjeni studenti su sve više prevazilazili tesne okvire univerziteta. De Gol je raspustio parlament i raspisao vanredne izbore. Započinjalo je i tzv. praško proleće. Karei Kosik je pisao: „Uzrok naše političke krize leži u tome što stanovnici ove zemlje više neće da žive kao bespravne i nepuniopravne partijske i nepartijske mase, a nosioci vlasti više ne mogu da rše svoju vodeću ulogu u obliku policijsko-birokratske diktature... Radikalno ešenje ove krize moguće je jedino ako sistem policijsko-birokratske ili birokratske diktature bude zamenjen sistemom socijalističke demokratije.“ Intervencija „emalja Varšavskog pakta 1968. u ime spasavanja socijalizma tenkovima zapečala je perspektivu socijalističke demokratije. U Poljskoj je martovski bunt ugušen istog meseca. Vladislav Gomulka oštro je osudio inspiratore studentskih neda. Kulturni radnici Srbije, studenti Filozofskog fakulteta u Beogradu, redakcija „Praxis“, profesori iz Sarajeva, pismeno su protestovali nakon ugušivanja wog bunta. (Vid. M. Arsić, D. R. Marković, <3, *studentski bunt i društvo*, Beograd, 1984, 46—48).

Studentske demonstracije počele su 2. juna 1968. u Studentskom gradu na xvom Beogradu i narednih dana su se pretvorile u najmosovniji protest protiv iruštenih deformacija u razvitku samoupravne Jugoslavije. Junskim demonstracijama 1968. predhodili su studentski nemiri širom Evrope u proleće 1968. naročito u Francuskoj i Nemačkoj. Izbili su kao izraz nezadovoljstva društvenom situacijom u Jugoslaviji. Demonstranti su, 2. juna 1968. krenuli 'rema podvožnjaku na Novom Beogradu u težnji da pođu prema Saveznom iz-ršnom veću i Saveznoj skupštini, ali ih je zaustavila milicija. Odjekivale su pa-

SMERNICE PREDSEDNIŠTVA I IZVRŠNOG KOMITETA CK SKJ O
NAJVAŽNIJIM ZADACIMA SAVEZA KOMUNISTA U RAZVIJANJU
SISTEMA DRUŠTVENO-EKONOMSKIH I POLITIČKIH ODNOSA

Beograd, 9. juna 1968.

...Rukovodeći se takvim istorijskim iskustvima i rezultatima, Predsedništvo i Izvršni komitet CK SKJ ocenjuju i nedavne studentske akcije na Beogradskom i nekim drugim univerzitetima. Zajedno sa svim radnim ljudima, komunisti podržavaju one zahteve i predloge koji teže ubrzavanju razvoja našeg društva u pravcu samoupravljanja i nepo-

role da budu dosledni s „drugovima u Francuskoj i Nemačkoj“. Među parolama izdvajala se radikalnošću: „Dole crvena buržoazija“. Sutradan, na mitingu u Studentskom gradu studenti su istakli svoje zahteve, tražeći: 1. poboljšanje uslova života i školovanja; 2. da se smanje velike socijalne nejednakosti u društvu, koje su posle privredne reforme sve više uzimale maha; 3. da se rešava pitanje nezaposlenosti; 4. da se doslednije izgrađuju samoupravni odnosi. Na mitingu je odlučeno da se krene prema Beogradu, ali je kolonu od 3.000 studenata opet zaustavila milicija kod podvožnjaka. Kod podvožnjaka sa studentima su razgovarali Veljko Vlahović, član Predsedništva CK SKJ, Miloš Minić, predsednik Skupštine SR Srbije, Stevan Doronjski i Miroslav Pečujlić, članovi Izvršnog komiteta CK SKJ i drugi rukovodioci. Bilo je zahteva da se Savezna skupština sazove u hitno zasedanje. Milicija je razbila kolonu upotrebivši bombe sa suzavcem. Pod udarom kritike nalazile su se privilegije, bogaćenje, nezaposlenost. U saopštenju Univerzitetskog odbora Saveza studenata BU, Akcionog odbora demonstracija i redakcije lista „Student“ studenti su se zalagali protiv socijalne nejednakosti, nezaposlenosti i iseljavanja ljudi u inostranstvo, za obezbeđenje stvarne demokratije u svim oblastima života i brže i temeljnije uspostavljanje samoupravnih odnosa. Na sastanku Akcionog odbora, kojem su prisustvovali Petar Stambolić, Đurica Jojkić i Branko Pešić zaključeno je da se formira komisija koja bi najhitnije ispitala uslove života i rada studenata. Takođe je zaključeno da se podstakne reorganizacija studija na Univerzitetu. Da bi se rešilo pitanje nezaposlenosti, traženo je ukidanje honorarnog rada i dosledno sprovođenje Zakona o pripravnicima. Kritikovao je Univerzitet zbog klanova i načina reizbornosti profesora. Insistiralo se na demokratizaciji SKJ i drugih društveno-političkih organizacija. Težište aktivnosti prenelo se narednih dana u zgradu Filozofskog fakulteta (Kapetan-Mišino zdanje), gde je u dvorišnom krugu formirana slobodna tribina.

Za vreme demonstracija i rada tribine u Kapetan-Mišinom zdanju isticane su parole: „Sistem samoupravljanja na svim nivoima“, „Svima posla, svima hleba“, „Ne verujte štampi“, „Dole crvena buržoazija“. Podnet je predlog da se BU nazove „Crveni univerzitet — Karl Marks“ ali su protiv ovog predloga bili članovi Univerzitetskog saveta, smatrajući da postojeće ime ne treba menjati, jer BU ima svetle i velike tradicije.

Povodom studentskih demonstracija 2. i 3. juna 1968. Predsedništvo i Izvršni komitet CK SKJ Srbije su podržali zahteve studenata za rešavanje njihovih materijalnih problema i problema Univerziteta, aktuelnih problema zapošljavanja i za otvaranje privrednih organizacija stručnjacima. No stali su na stanovište da se otvorena pitanja mogu rešavati samo demokratskim putem „a ne neredima i pritiscima“. Tito je 9. juna 1968. izjavio na Televiziji da studentske demonstracije nisu posledica spoljnih uticaja, već nagomilanih slabosti u zemlji, sporosti u rešavanju problema i nedovoljnog jedinstva rukovodećih ljudi u sprovođenju mera. Po njemu je revolt studenata došao spontano, ali da su se posrepeno u demonstracije uključili neprijateljski elementi nastojeći da ih iskoriste za svoje ciljeve. Investicije su zasenile ljude do te mere da su zaboravili na čoveka. Tito je na Televiziju došao posle sednice rukovodstva Partije, ne obaveštavajući ovo telo da će javno istupiti. Pre napuštanja sednice je govorio sa S. Vukmanovićem Tempom koji mu je preneo mišljenje o karakteru studentskih demonstracija i zahteva studenata. Sednica je nakon toga nastavljena pod predsedništvom Edvarda Kardelja. Najrigidnije birokratske snage, iznenađene masovnošću i radikalnošću studentske bune bile su pristalice represivnog raščišćavanja situacije, upotrebe sile, izvođenja vojske na ulice. U tome ih je podržavala štampa jednostranim obaveštavanjem, a na drugoj strani (izbegavanjem da piše o stvarnoj analizi društvenog nezadovoljstva.

sredne socijalističke demokratije i koji su izraz opravdanih težnji studenata i mlade generacije da se stvaralački afirmišu u borbi za humanije i demokratskije odnose među ljudima. Oni podržavaju i zahteve da se uspješnije rešavaju problemi materijalnog i društvenog položaja studenata i mlade generacije uopšte, a univerziteta i sistema obrazovanja posebno. Kao i ogromna većina radnih ljudi Jugoslavije, komunisti istovremeno odlučno odbacuju one koncepcije i metode u razrešavanju problema te vrste koji znače napuštanje osnovnog kursa samoupravnog i demokratskog razvitka našeg društva. Zbog toga Predsedništvo i Izvršni komitet GKSKJ odlučno podržavaju stavove koje je izrazio drug Tito u svojoj izjavi na televiziji kao i stavove koje su u svojim saopštenjima formulisali Predsedništvo i Izvršni komitet CKSK Srbije i Gradski komitet Saveza komunista Beograda. A, iz svih tih ocena jasno proizlazi zaključak da je bitan uslov uspešnog savladavanja socijalnih, ekonomskih i političkih teškoća i razmimoilaženja u našem društvu taj da se Savez komunista, zajedno sa svim progresivnim snagama, odlučno okrene zadacima i problemima daljeg napretka socijalističkih, samoupravnih i demokratskih odnosa i još upornijoj borbi za ostvarivanje ciljeva privredne i društvene reforme.

Zbog sporosti i relativnog zaostajanja u razvoju samoupravnih društvenih odnosa, gomilali su se mnogi problemi i teže razrešavale društvene protivrečnosti koje su se svom snagom ispoljile u toku ostvari-

Studentska omladina u Beogradu, s odcjecima i na Zagrebačkom sveučilištu i na Ljubljanskom, Sarajevskom i Novosadskom univerzitetu, istupala je protiv nejednakih mogućnosti, neopravdanih razlika, zastoja i blokade samoupravljanja. Otuda i parole protiv birokratije i „crvene buržoazije“. Studenti su se zalagali za socijalistički kurs razvitka i integralno samoupravljanje. Studentska omladina je reagovala na sve vidljivije deformacije, nejednakost u društvu, socijalne podele. Studenti nisu istupali protiv robne razmene kao takve, već protiv velikih razlika, depersonalizacije odgovornosti, zloupotreba i socijalnih nepravdi. Događaji su se zbili posle izvođenja privredne reforme, protiv koje je bilo otpora, pada grupe A. Rankovića, i ekonomske stagnacije. Do privredne reforme Jugoslavija je bila među prvim zemljama u svetu po stopi privrednog rasta, a od 1966—68. došlo je do njenog pada. Jedna studentska struja je radikalizirala zahteve, dok je većina studentske omladine pokazivala raspoloženje da se konflikt prevaziđe mirnim putem. Kao reakcija na sporost u rešavanju društvenih problema omladina je apsolutizovala državna sredstva za rešavanje naraslih protivrečnosti i iz osećanja socijalne pravde razvijala ideju jednakosti u socijalizmu.

Studentski pokret nije bio usmeren protiv osnova poretka već protiv izneveravanja i kompromitacije osnovnih ideja socijalizma. Osnovni studentski tok je bio spontanog porekla i jasno opredeljen za socijalizam. Nemiri su upozorili na raširenost deformacija i identifikovali njihove nosioce u licu birokratije i novostvorenog bogataškog sloja. Ukazali su na laž o harmoniji društva, načetog društvenim polarizacijama i podelama koje su se odražavale i u najmanjoj društvenoj ćeliji — porodici. M. Arsić i D. R. Marković kažu u knjizi **68**, Beograd, 1984. str. 199—200, za „Jun 1968.“ da je „prvi masovan, dinamičan i autonoman izlazak omladine na pozornicu društva“. Po istim autorima, omladina je ponovo demonstrativno nastupala krajem 1968. na Kosovu, 1971. u Hrvatskoj i 1981. ponovo i u još drastičnijoj formi na Kosovu, „oblačeći tuđe kostime i uzvikujući parole svojih patrona, da bi tako postala produžena ruka konzervativnih društvenih snaga“.

Studentski nemiri ubrzali su proces osnivanja novih univerziteta u Jugoslaviji, pod vidom demetropolizacije visokog školstva. U Zajednici jugoslovenskih univerziteta našli su se — preko noći — stari i novi, tek otvoreni univerziteti. U uslovima hipertrofiranog visokog školstva došlo je ubrzo do viška novih — neplanski stvaranih kadrova — koji nisu mogli da nađu zaposlenje. Neki od mladih univerziteta dostigli su mamutske razmere. Na Prištinskom univerzitetu studiralo je 80-ih godina oko 50.000 studenata, dok je u Pokrajini bilo zaposleno manje od 200.000 radnika.

vanja društveno-ekonomske reforme. Zato je opravdana kritika radnih ljudi što se odlučnije i efikasnije ne realizuje idejno-politička platforma Saveza komunista. Značajna uloga i odgovornost komunista je u tome da takvu vrstu kritike pretvore u stvaralačku društvenu akciju koja će za rezultat imati odlučnije razvijanje samoupravnog sistema i uspješnije rešavanje društvenih problema putem demokratskog dogovaranja i samoupravnog odlučivanja.

Sa društvenom i privrednom reformom otvoren je put dugoročnog dubokog preobražaja naše privrede i društva radi izgradnje "razvijene i moderne privrede i društvene nadgradnje na načelima samoupravljanja. Reforma znači stalno podizanje produktivnosti i efikasnosti na svim područjima društvenog rada sa ciljem da se osigura brže podizanje životnog standarda radnih ljudi, veća zaposlenost i takav razvoj koji će, jačanjem materijalne osnove društva, stvarati uslove za svestran napredak nauke, obrazovanja, kulture, zdravstva i socijalne zaštite

Ostvareni rezultati već potvrđuju neophodnost i pravilnost prihvaćene politike i orijentacije privredne i društvene reforme Radnička klasa snosi najveći teret reforme i daje najodlučniju podršku njenom ostvarivanju. Savez komunista će se zalagati za to da celo društvo svi njegovi slojevi, ravnopravno nose breme i obaveze koje reforma nameće.

Na sednici je izražena odlučnost da se dalje razvija i beskompromisno ostvaruje kurs privredne i društvene reforme. Radi toga je neophodno preduzimati efikasnije mere i brže rešavati probleme koji se javljaju u procesu reforme. . .

Predsedništvo i Izvršni komitet CKSKJ smatraju da je neophodno da Savezna, republičke i opštinske skupštine i radne organizacije, po red već preduzetih, preduzimaju dalje, odlučnije i efikasnije mere koje će obezbediti ubrzano ostvarivanje ključnih zadataka privredne i društvene reforme: dinamiziranje proizvodnje; povećanje izvoza i razvijanje i proširivanje unutrašnjeg tržišta; intenzivnije prestrojavanje i modernizacija privrede i stalno povećavanje njene efikasnosti; stvaranje uslova za dalji razvoj poljoprivredne proizvodnje; porast zaposlenosti i stabilan porast životnog standarda radnih ljudi. - .

Polazeći od radnog čoveka u udruženom radu kao osnovnog nosioca društvene reprodukcije, samoupravna struktura celokupnog društva treba da se tako organizuje i osposobi da usmerava i kontroliše tržišne odnose i usklađuje ih sa načelima socijalističkog društva. U tom pogledu veliki značaj ima razvijanje integracionih procesa u neposrednoj proizvodnji i drugim oblastima društvenog rada . . .

11. Zbog razlika u uslovima privređivanja i u ostvarenim rezultatima, javljaju se znatne razlike u visini pojedinačnih ličnih dohodaka. Stoga je potrebno da se kroz celolupan sistem oporezivanja obezbedi doslednije ostvarivanje načela da svi građani, koji stižu viši lični dohodak, više i doprinose podmirivanju zajedničkih potreba. Radi toga se treba koristiti progresivnim oporezivanjem, diferenciranom politikom poreza na promet i drugim poreskim oblicima. . .

Zbog otežanih uslova u kojima se nalazi privreda, pojedina preduzeća zapala su u materijalne teškoće. U njima su lični dohoci relativno niski. Potrebno je preduzeti konkretne korake kako bi se radnim organizacijama, koje imaju ekonomsku perspektivu, obezbedila sredstva iz fondova zajedničkih rezervi. Tamo gde nije moguć takav razvoj, neop-

hodno je organizovanom društvenom akcijom obezbediti prekvalifikaciju radnika da bi im se omogućilo dalje uključivanje u proizvodnju.

Minimalni lični dohoci u pojedinim granama i regionima treba da se utvrđuju sporazumom između radnih organizacija odgovarajućih grana, sindikata i društveno-političkih zajednica. U tom smislu nužno je što pre pripremiti odgovarajuća rešenja. Sa tog stanovišta treba preciznije utvrditi funkciju i politiku zajedničkih rezervnih fondova radnih organizacija, kojima će se radni ljudi služiti u svojoj solidarnoj akciji za rešavanje privremenih teškoća.

12. Predsedništvo i Izvršni komitet CKSKJ konstatuju da se nedovoljno efikasno rešavaju problemi zaposlenosti i zapošljavanja. Neophodna je veoma organizovana i povezana društvena akcija na svim nivoima da bi se ova pitanja uspešnije rešavala. Probleme zapošljavanja treba istrajno i efikasno rešavati menjanjem i svestranijim razvitkom privredne strukture, što mora da se izrazi u programima ekonomskog razvoja, prestrojavanja, modernizacije i rekonstrukcije privrede i društvenih delatnosti. Pri utvrđivanju politike zapošljavanja i razvoja treba voditi računa o tome da će relativno sve manji broj ljudi biti direktno angažovan u sferi materijalne proizvodnje, a sve više u drugim oblastima društvenog rada, čiji brži razvoj postaje preduslov za efikasnije privređivanje.

Zapošljavanje stručnjaka, naročito mladih, jedan je od bitnih uslova za uspešno ostvarivanje reforme. Da bi se to moglo ostvariti, neophodno je slamati sve otpore koji imaju svoje izvore u kratkovidosti pojedinih radnih organizacija, pritiscima primitivizma i tendencijama konzerviranja postojeće, inače nepovoljne kvalifikacione strukture...

17. Predsedništvo i Izvršni komitet CKSKJ konstatuju da se veoma sporo reformiše obrazovni sistem i da ga je potrebno temeljito merijati...

Brži razvoj samoupravljanja i dosledno ostvarivanje reforme univerziteta, jedini je put za efikasno rešavanje nagomilanih problema i za otvaranje dalje perspektive visokog školstva. Savez komunista će se boriti za to da se fakulteti i druge visokoškolske ustanove razvijaju kao samoupravne zajednice studenata, nastavnika i drugih radnika u njima. Neophodno je stvoriti uslove za puno učešće studenata u samoupravljanju da bi mogli odgovorno uticati na rešavanje svih pitanja visokog školstva i svog vlastitog položaja.

Savez komunista će se odlučno zalagati za poboljšavanje socijalne strukture studenata u korist radničke i seoske omladine...

21. U postojećim uslovima moguće je da se neopravdano stiče dohodak i na osnovu posedovanja materijalnih dobara, kao što su: stanovi, vikend-kuće, zemljišni posedi nepoljoprivrednika i dr. Koristeći se ledograđenošću sistema i neefikasnošću državnih organa, pojedinci iznajmljuju i preprodaju takva dobra i stiču neopravdano visoke lične prihode. To je predmet opravdanih političkih osuda. Potrebno je hitno preduzeti korake da se onemogućiti sticanje zarada tim putem, odnosno da se one optereće višom stopom poreza i društvenih doprinosa...

Potrebno je, isto tako, sprečiti pokušaje da se, pod vidom udruženog rada, formiraju privatna preduzeća (na primer, posredničke agencije i slične organizacije), što je nespojivo sa našim ustavnim sistemom...

24. Savez komunista će se istrajno zalagati za razvijanje socijalističke solidarnosti, za što humanije odnose među ljudima. On treba

da bude na čelu društvene akcije protiv privilegija, parazitizma, birokratskog i drugog monopola, zanemarivanja društvenih obaveza, egoističkih zloupotreba, špekulacije i drugih vidova narušavanja socijalističkih normi društvenog ponašanja ...

Jedan od značajnih oblika ispoljavanja akcije antisamoupravnih snaga jesu zahtevi i težnje za tzv. političkim pluralizmom — koji ima poreklo u ideologiji građanskog liberalizma — i za pretvaranje političkog sistema socijalističke samoupravne demokratije u višepartijski sistem. Drugi vid antisamoupravnih tendencija izražen je u ultralevičarskom radikalizmu koji traži slobodno polje delovanja raznih grupa za pritisak i to svim sredstvima, što bi takođe vodilo razaranju sistema samoupravne demokratije.

II interesu razvoja stvarnog demokratizma, ostvarenja dugoročnih ciljeva radničke klase i prava radnih ljudi da samostalno odlučuju o svom udruženom radu i rezultatima toga rada, Savez komunista i samoupravne snage društva neće dopustiti da se neposredna socijalistička demokratija koju izgrađujemo rastače između težnji ka održavanju i obnavljanju birokratskih monopola i ka zasnivanju višepartijskog sistema. To je još jedan razlog više da se što ubrzanije pride daljem izgrađivanju političkog sistema, razvijanju sve viših oblika neposredne demokratije .. .

*

Ukazujući ovim Smernicama na najvažnije zadatke Saveza komunista u razvijanju sistema društveno-ekonomskih i političkih odnosa, Predsedništvo i Izvršni komitet Centralnog komiteta Saveza komunista Jugoslavije pozivaju komuniste da se na ovoj platformi odlučno i jedinstveno založe za efikasno rešavanje istaknutih problema u svim partijskim, državnim, samoupravnim telima i organizacijama, kako je određeno i jasno naglasio drug Tito u svojoj izjavi na televiziji 9. juna ove godine .. ²

Smernice o najvažnijim zadacima Saveza komunista u razvijanju sistema društveno-ekonomskih i političkih odnosa, Beograd, 1968, 3—26.

² Savez komunista je doneo „Smernice“ u koje su ušle Titove ideje iznete na Televiziji. No one su uskoro po donošenju — kao operativni dokument — i zaboravljene. Studentski događaji su značili udarac za pristalice privredne reforme i robne razmene, idući naruku birokratiji da blokira — u ime eliminacije socijalnih razlika — zahteve za racionalizacijom proizvodnje i podsticanjem robne razmene. „Smernicama“ se otupljivala privredna reforma. Dušan Petrović Šane se u Sindikatu založio za jednakost. Privredna reforma je izazivala strah od neizvesne budućnosti, što nije moglo da ne nađe odblesak i u ideološkoj sferi.